

Het College der Augustijnen te Leuven

De opvoeding van de jeugd in christelijk humanistische geest volgens het programma der katholieke Reformatie was in de XVII^e eeuw een der voornaamste werkzaamheden der Zuid-Nederlandse Augustijnen. Vooral in de eerste helft van die eeuw zijn zij met de Jezuïeten en Dominikanen op dit terrein bijzonder actief geweest en hebben door hun talrijke goed bezochte colleges bijgedragen tot het succes der Contra-Reformatie in de Zuidelijke Nederlanden. De meeste historici hebben aan die belangrijke rol, welke de XVII^e eeuwse Augustijnen in de algemene vernieuwing van het onderwijs gespeeld hebben, weinig aandacht geschonken. H. Pirenne spreekt in zijn *Histoire de Belgique* slechts over de activiteit der Jezuïeten op het gebied van middelbaar onderwijs ¹⁾. A. Pasture is een der eerste historici, die ook voor de colleges der Augustijnen, naast die der Jezuïeten, een eervolle plaats inruimt en met reden ²⁾. Immers in de periode van 1601-1656 openden de Augustijnen in 21 steden een college voor de studie der Grieks-Latijnse humaniora en moesten in talrijke andere plaatsen het aanbod voor de stichting van een college weigeren wegens gebrek aan voldoende leerkrachten. Het eerste college kwam in 1601 tot stand te Brussel op initiatief van de provinciaal P. Joannes Cools en van de prior P. Thomas Gratianus ³⁾. Onder het prioraat van P. Nicolaus Crusenius werd in 1615 begonnen met de bouw van een groot nieuw

¹⁾ Zie t. IV, Bruxelles, 1927, blz. 368 vlg.

²⁾ *La restauration religieuse aux Pays-Bas Catholiques sous les archiducs Albert et Isabelle (1596-1633)*, Louvain, 1925, blz. 305-306.

³⁾ Th. GRATIANUS en J. RIVUS, *De ordine S. Augustini in Belgio*, fol. 34. Kon. Bibl. Brussel, hs. 5082, beschreven door J. VAN DEN GHEYN, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Belgique*, t. VI, Bruxelles, 1906, blz. 53, n^o 3643.

college aan de Zenne volgens de plannen van Jacobus Francaert, architect der aartshertogen, die in 1620 ook de nieuwe kloosterkerk bouwde ⁴⁾. Het tweede college werd op 30 September 1608 te Antwerpen gesticht door de provinciaal P. Cornelius Lancilottus uit Mechelen en zijn broer P. Henricus Lancilottus, prior van het klooster, in samenwerking met kanunnik Aubertus Miraeus, schoolmaster van de stad ⁵⁾. De leiding van dit college werd toevertrouwd aan de bekende latinist P. Nicasius Baxius, die een groot aantal schoolboeken schreef, welke klassiek werden in de Augustijnen-colleges ⁶⁾. Het derde college opende de prior P. Joannes Cools op 27 April 1609 te Gent ⁷⁾. Nadien volgden de nieuwe stichtingen snel achtereenvolgend in de steden van Leuven (12 Maart 1612), Herentals (6 Oct. 1613), Hasselt (1614), Diest (4 Juni 1614), Bouvignes bij Dinant (14 April 1614 ?), Hoei (8 November 1615), Tienen (1 Oct. 1617), Brugge (24 Aug. 1622), Rijsel (7 Sept. 1622), Edingen (21 Sept. 1622), Ieper (24 Juni 1624), Dendermonde (1 Mei 1627), La Bassée (14 April 1627), Hazebroek (7 Maart 1630), Bouillon (1635 ?), Roeselare (1641), Bree (1 Jan. 1652) en Valenciennes (30 Aug. 1656) ⁸⁾. Deze colleges werden door duizenden studenten bezocht. Volgens een verslag van de provinciaal P. Georgius Maigretius op het generaal kapittel te Rome werd er reeds in 1625 door 153 professoren onder de leiding van 13 prefecten en 7 regenten aan 2443 studenten in 13 colleges onderwijs gegeven. Het college van Leuven telde toen 398 studenten, Brussel 359, Hoei 247, Tienen 225, Diest 198, Antwerpen 190, Gent 175, Hasselt 165, Brugge 164, Rijsel 125, Edingen 72, Ieper 64 en Herentals 61 studenten ⁹⁾. Volgens hetzelfde verslag telde de

⁴⁾ N. DE TOMBEUR, *Provinciae Belgicae seu Coloniensis seu Inferioris Alemanniae Ord. Erem. S. P. Augustini descriptio*, t. IV, blz. 109 vlg. Archief PP. Augustijnen Gent, hs. 4, fonds Provincialia. Vgl. J. H. PLANTENGA, *L'architecture religieuse dans l'ancien duché de Brabant*, La Haye, 1926, blz. 65-67.

⁵⁾ Fr. BELLOT, *Diarium Augustinianum in quo describitur ingressus et progressus Ordinis FF. Eremitarum in Urbe Antverpiensi ab anno 1607*. Hs. Archief Aartsbisdom Mechelen.

⁶⁾ J. REUSENS, in *Biographie Nationale*, t. II, Bruxelles, 1868, col. 22-25.

⁷⁾ A. KEELHOFF, *Geschiedenis van het klooster der eerw. Paters Eremiten Augustijnen te Gent*, Gent, 1864, blz. 122.

⁸⁾ N. DE TOMBEUR, *Provincia Belgica FF. Eremitarum S. P. N. Augustini, Lovanii, 1727*, blz. 91. De juiste stichtingsdatum van sommige colleges staat niet met zekerheid vast en verschilt een weinig van bron tot bron. Vgl. A. KEELHOFF, a. w., blz. 123.

⁹⁾ *Augustino-Pyctacium Provinciae Flandriae sive Inferae Germaniae Ord.*

« Provincia Flandriae sive Inferae Germaniae », welke in de XVI^e eeuw door de godsdiensttroebelen en de oorlogsrampen zware verliezen geleden had, zodat het aantal geprofeste religieuzen geslonken was tot 62, in 1625 reeds meer dan 600 leden, waaronder 12 doctoren, 4 licentiaten en 17 baccalaurei in de theologie. Die snelle groei dankten de Augustijnen vooral aan de vele studenten uit hun colleges, die na de humaniora-studies in de Orde traden ¹⁰⁾.

Over de stichting en geschiedenis van het weinig bekende maar belangrijke college der Augustijnen in de universiteitsstad Leuven delen wij hier enige gegevens mede, welke vooral ontleend zijn aan de *Annales Conventus Lovaniensis Ordinis FF. Eremitarum*

FF. Erem. S. Augustini pro Comitibus generalibus in festo Pentecostes Romae celebrandis anno 1625, Bruxellis, apud Hubertum Antonii, 1625. Dit drukwerkje bleef onvindbaar. De tekst is evenwel gekopieerd in de handschriften van de prior van het klooster van Mechelen, P. LAMBERTUS A S. JOANNE, *Chronicon Conventus Mechliniensis Ordinis Eremitarum S. Augustini (1252-1658)*, blz. 209-212, en van P. Nicolaus DE TOMBEUR, a. w., t. II, blz. 251-259 (Archief PP. Augustijnen, Gent).

¹⁰⁾ Voornaamste bibliographie over de Augustijnencolleges, naast de reeds geciteerde werken: A. KEELHOFF, *Histoire de l'ancien couvent des Ermites de S. Augustin à Bruges*, 1869, blz. 64-89; B. LEPERS, *Leges collegii Angiensis. Règlement du collège d'Enghien en 1788*, in *Annales du cercle archéol. d'Enghien*, t. I, 1880, blz. 105-110; Pr. CLAEYS, *Histoire du théâtre à Gand*, t. I, Gand, 1892, blz. 20-40 (*Histoire du théâtre des Jésuites et des Augustins*); A. HENRI, *Notice sur le couvent et le collège des pères Augustins à Bouvignes*, in *Annales du cercle archéol. de Namur*, t. XXIV, 1901, blz. 153-186; A. C. DE SCHREVEL, *Histoire du petit Séminaire de Roulers*, t. I, Roulers, 1906, blz. 18 vlg.; L. LEFEBUE, *Le théâtre des Jésuites et des Augustins à Lille*, Nancy, 1907; R. DUBOIS, *Les rues de Huy*, Huy, 1910, blz. 30-38; C. DE BAERE, *Geschiedenis van het onderwijs te Hasselt*, dl. I, Hasselt, 1913, blz. 61 vlg.; J. PAQUAY, *De oude humaniora in Limburg*, in *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XVI, 1925, blz. 225-233; J. GESSLER, *Règlement du Collège des Augustins à Hasselt et Tongres, au XVII^e siècle*, in *Bulletin bibl. et pédag. du Musée belge*, XXXIII, 1929, blz. 175-183; Fl. PRIMIS, *Het Vlaamsch tooneel der Antwerpsche Augustijnen*, in *Versl. en Meded. van de K. VI. Academie voor taal- en letterkunde*, 1936, blz. 237-249; J. MIJS, *Het onderwijs onder de eerw. Paters Augustijnen*, in *Diestersche Kunstkring*, IX, 1937-38, blz. 59-69; N. TEEUWEN, *De Augustijnen te Tienen*, Tienen, 1939, blz. 18-28; F. MAES en J. DREESEN, *De geschiedenis van Bree. Eerste Bijdrage*, Bree, 1946, blz. 131-141. Over het college van Binche, dat de Augustijnen van 1727-1796 bestuurden, kan men raadplegen: N. TEEUWEN, *Notes sur le collège de Binche*, in *Annales de la Société d'archéologie de Binche*, VII, 1940, blz. 63-68; G. MALHERBE, *L'Exercitatio scholastica, décrétée par Joseph II en 1778*, *ibid.*, blz. 69-81; P. C. MEURISSE, *Documents relatifs au collège de Binche*, *ibid.*, blz. 83-128.

S. P. Augustini, een onuitgegeven werk van de bekende Leuvense ordehistoricus P. Nicolaus de Tombeur (1657-1736), auteur van de *Provincia Belgica Ordinis FF. Eremitarum S. P. N. Augustini* (Leuven, 1727) en van andere historische werken ¹¹⁾. De documentatie van P. de Tombeur is wel niet volledig — er ontbreken alle gegevens over het schoolreglement en het studieprogram — maar heeft toch een bijzondere waarde, omdat de meeste archiefbronnen, welke hij kopieerde of raadpleegde, sinds de opheffing van het Leuvense Augustijnenklooster in 1796 verloren gingen o. m. door de brand van de Leuvense universiteitsbibliotheek in Mei 1940, toen een belangrijk gedeelte van het oude kloosterarchief vernietigd werd ¹²⁾.

Aan het Leuvense Augustijnenklooster, dat dagtekent uit de eerste helft van de XIII^e eeuw en gelegen was aan de Vismarkt, waren twee colleges verbonden, een voor de studie der theologie en een voor de studie der humaniora ¹³⁾. Het theologisch college, bekend onder de naam *Schola Augustiniana*, werd in 1447 met 40 studenten bij de nieuwe universiteit geïncorporeerd, evenals de kloosters der Leuvense Minderbroeders en Dominikanen ¹⁴⁾. Het was geen publieke school, maar een *studium generale* van de Keulse of Nederduitse Augustijnenprovincie. De Latijnse school, genoemd het Sint-Augustinuscollege, werd op 12 Maart 1612 geopend ter

¹¹⁾ Archief PP. Augustijnen Gent, fonds Leuven, n^o 1, vol. II, blz. 742 vlg. Over deze auteur: J. WILS, in *Biographie nationale*, XXV, 1930-32, col. 422-424.

¹²⁾ L. LE CLERCQ, *Inventaire sommaire des archives de l'église collégiale de Saint-Pierre et des Augustins à Louvain*, Malines, 1940, blz. x (Overdruk uit *Annuaire du clergé de l'archidiocèse pour 1940*). In het provinciaal archief der Augustijnen te Gent zijn nog 67 oorkonden en 43 registers van het Leuvense kloosterarchief bewaard, waarvan de inventaris in een der volgende nummers van dit tijdschrift zal gepubliceerd worden. Andere stukken van genoemd archief berusten in het Rijksarchief te Brussel, vermeld door A. D'HOOP, *Inventaire des archives ecclésiastiques du Brabant*, t. IV, Bruxelles, 1929, blz. 275, n^{os} 14907-14915; in het stadarchief van Leuven, beschreven door J. CUVELIER, *Inventaire des archives de la Ville de Louvain*, t. II, Louvain, 1930, blz. 63-64, n^{os} 4195-4201; in het archief van Sint-Jacobskerk te Leuven, vermeld door J. WILS, *Le Sacrement de Miracle de Louvain*, Louvain, 1905, blz. 7.

¹³⁾ Zie over dit klooster: E. VAN EVEN, *Louvain dans le passé et dans le présent*, Louvain, 1895, blz. 475-478; J. WILS, *Obituaire des Augustins de Louvain*, in *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, XXX, 1903, blz. 348-442.

¹⁴⁾ E. REUSENS, *Documents relatifs à l'histoire de l'Université de Louvain (1425-1797)*, t. V, Louvain, 1889-1892, blz. 266-344 (Overdruk uit de *Analectes...*, XXII, 1890-1891, blz. 240-318, § 52. *Couvent ou collège des Augustins*).

vervanging van de oude Latijnse school in de pedagogie de Lelie ¹⁵⁾. Sinds de stichting der Alma Mater in 1425 werd te Leuven het onderwijs gegeven in de vier pedagogieën van de faculteit der Artes, genoemd de Valk, de Lelie, het Kasteel en het Varken ¹⁶⁾. Tegen het midden van de XVI^e eeuw was dit onderwijs beneden het gewenste peil. Daarom stichtte de Gentse humanist Franciscus de Nova Terra (van de Nieulande) in 1559 met de goedkeuring van de Academische Raad in zijn woning van de *Langhenbruel* (Brouwersstraat) een college, dat naar zijn geboorteplaats het Gentse college (collegium Gandavense) genoemd werd of ook het college de Vaulx (collegium Vaulxianum) naar Jean de Vaulx, een edelman uit Rijsel, overleden in 1587 te Leuven, die het college na de dood van de stichter met nieuwe inkomsten begiftigde ¹⁷⁾. Dit college nam na enige tijd de taak van de oude pedagogieën betreffende het middelbaar onderwijs grotendeels over, zodat in de XVII^e eeuw dit onderwijs slechts in de pedagogie van het Varken werd voortgezet. Na de belegering van de stad Leuven door de Fransen en Hollanders in 1635 maakte het college de Vaulx een ernstige crisis van inzinking door en werd in 1655 opgeheven, nadat de Oratorianen te vergeefs gepoogd hadden het college wederom tot bloei te brengen. Twee jaren later werd het, evenals de oude school in de pedagogie het Varken, vervangen door het college der H. Drievuldigheid, ook genoemd het Nieuw college, dat de Universiteit op de Oude Markt van Leuven liet bouwen ¹⁸⁾.

Toen P. Thomas Gratianus, provinciaal der Augustijnen, op 21 December 1611 zijn definitieve goedkeuring gaf aan het plan,

¹⁵⁾ *Annales*, t. II, blz. 744: « Collegium nostrum literarum humaniorum successit in locum Collegii Liliensis, quod teste Vernulaeo in *Academia Lovaniensi*, p. 129, olim fuerat humaniorum literarum schola, etiam ante Academiae erectionem. Rectores Collegii Liliensis desiderantes abrogare scholas humaniores ibidem teneri solitas, rogaverunt et induxerunt PP. Augustinianos ad has assumendas. Post superatas à quibusdam in oppositum difficultates obtenta est tum Civitatis, tum Universitatis approbatio sub certis conditionibus... ».

¹⁶⁾ L. VAN DER ESSEN, *L'Université de Louvain (1425-1940)*, Bruxelles, 1945, blz. 236 en 263.

¹⁷⁾ E. REUSENS, *Notice sur le Collège de Gand ou Collegium Vaulxianum*, in *Annuaire de l'Université catholique de Louvain*, XXXIV, 1870, blz. 329-338.

¹⁸⁾ E. REUSENS, *Documents...*, t. V, blz. 1-94; G. H. VERBIST, *Le collège de la Sainte-Trinité à Louvain*, in *Mélanges d'histoire offerts à Léon van der Essen*, Bruxelles, 1947, blz. 725-734.

om te Leuven een Augustijnencollege te openen ter vervanging van de oude Latijnse school in de pedagogie de Lelie, kwam het college de Vault tegen dit plan in verzet. De stichting van een nieuw college voor Latijns onderwijs was evenwel in het belang der universiteit, welke toen tientallen colleges voor hoger onderwijs telde en slechts twee weinig bloeiende colleges voor middelbaar onderwijs. Door tussenkomst van enige invloedrijke Augustijnen, vooral van P. Henricus Lancilottus, prior te Antwerpen, en van P. Nicolaus Crusenius, werden alle moeilijkheden uit de weg geruimd en op 23 Februari 1612 kon de provinciaal P. Thomas Gratianus met Joannes Peelmans, rector der universiteit, een overeenkomst sluiten, waardoor de Augustijnen onder zekere voorwaarden de toelating bekwamen, om te Leuven een college te openen, verbonden aan hun klooster en tevens aan de Alma Mater ¹⁹⁾. In deze overeenkomst werd rekening gehouden met de belangen van de universiteit, welke steeds waakte over haar monopolie van het hoger onderwijs. Daarom kwam het nieuwe college onder het gezag van de rector der universiteit en tevens van de faculteit der Artes in zover het de studiën van die faculteit aanbelangde, en mochten de Augustijnen in hun college geen filosofie doceren. Vanaf Pasen tot de feestdag van Sint Bavo (1 Oct.) mochten zij evenwel de dialectica of grondbeginselen der logica onderwijzen zonder dictaten. Ook de immatriculatie was voor de professoren en studenten van het college verplichtend. De rector bemoeide zich evenwel niet met de leiding van het college en liet zijn gezag slechts gelden, als er bij hem klachten kwamen. In dezelfde overeenkomst werd ook rekening gehouden met het college de Vault. Het leergeld werd gelijkgesteld en de studenten, die reeds ingeschreven waren in het college de Vault, mochten zonder goedkeuring van de regent niet in het college der Augustijnen aanvaard worden. Ook de faculteit der Artes stelde enige voorwaarden. De Augustijnen moesten aan hun studenten na de humaniorastudies de volledige vrijheid laten in de keuze van de vier pedagogieën van de faculteit der Artes en nooit de ene pedagogie boven de andere aanbevelen ²⁰⁾.

Het nieuwe college werd, nadat ook de goedkeuring van de stad bekomen was en met kanunnik Raphaël Gemma, scholaster van Leuven, overeengekomen was om geen studenten te aanvaar-

¹⁹⁾ *Annales*, t. II, blz. 742-743.

²⁰⁾ Bijlage I.

den, die nog het lager onderwijs moesten volgen, op 12 Maart 1612, feestdag van Sint Gregorius, door de provinciaal geopend met P. Matthias Pauli uit Hasselt als eerste prefect ²¹⁾.

Het college was achter het Augustijnenklooster in de *Koeye-strae*te (Vaartstraat) bij de Steenpoort gelegen. Het was geen nieuw gebouw. Men had zes of zeven huizen, welke het eigendom van het klooster waren, in klaslokalen doen veranderen ²²⁾. Pas in 1680 begon men in dezelfde straat achter de kloosterkerk met de bouw van een nieuw college.

Het college kwam spoedig tot bloei en telde in 1625 reeds 398 studenten. In een brief van 26 April 1612 schreef de provinciaal aan de rector der universiteit, dat hij niet zou dulden, dat het college zou verontrust worden door het college de Vaulx ²³⁾ en in een andere brief beval hij zijn school aan in de bescherming van kannik Aubertus Miraeus, de bekende promotor van het Latijns onderwijs ²⁴⁾. De betrekkingen met de universiteit waren hartelijk. In een verklaring van 16 September 1625 getuigt Guilielmus ab Angelis, rector der universiteit, dat de stichtingsvoorwaarden van het college door de Augustijnen nauwkeurig werden nagekomen en hem hierover geen klachten bekend waren ²⁵⁾. Hetzelfde getuigde ook zijn opvolger Guilielmus van de Velde ²⁶⁾. Ook de faculteit der Artes, welke steeds belang bleef stellen in het Latijns onderwijs, was tevreden, zoals blijkt uit een schrijven van 17 September 1625, waarin de deken der faculteit verklaarde, dat de Augustijnen « in hac universitate utiliter et cum fructu docere humaniores disciplinas » ²⁷⁾.

Het college telde oorspronkelijk vijf klassen, waarvan de benaming nogal varieerde : rhetorica of eloquentia ; poësis of classis humanitatis ; syntaxis of prima classis grammaticae ; grammatica of etymologia of secunda classis grammaticae ; figurae of tertia classis grammaticae. Deze laagste klas werd al spoedig verdeeld in figura

²¹⁾ *Annales*, t. II, blz. 750. Zie ook Bijlage I.

²²⁾ *Annales*, t. II, blz. 751: « Fabrica Collegii non tunc fuit noviter extracta; sed incorporatae sunt domus sex aut septem, quas habebamus iuxta portam lapideam ».

²³⁾ *Annales*, t. II, blz. 743.

²⁴⁾ *Annales*, t. II, blz. 750.

²⁵⁾ Bijlage I.

²⁶⁾ Bijlage I.

²⁷⁾ *Annales*, t. II, blz. 752.

maior en figura minor of rudimenta. Voor elke klas was er een afzonderlijke leraar, die meestal na ieder schooljaar met zijn studenten van klas veranderde, behalve in de hoogste klassen. Tegen dit systeem kwamen later bezwaren. In 1685 schreef P. Henricus Canisius, prior van het klooster, aan de provinciaal P. Lambertus Ledrou, dat de ouders der studenten de voortdurende verandering der leraars geenszins wensten en hij keurde het gebruikelijke systeem ten zeerste af ²⁸⁾. Wegens het gering aantal studenten en de slechte tijd — het college telde in 1685 slechts 154 studenten — bracht hij de twee laagste klassen (klein en groot figuur) onder één leraar. Het was een nieuwigheid, welke ook in het college der H. Drievuldigheid was doorgevoerd ²⁹⁾. Doorgaans waren zeven leraars aan het college verbonden met inbegrip van de prefect, die met de regent en de subregent de algemene leiding van het college had en meestal in de rhetorica de dialectica onderwees en de toneelstukken schreef, welke in de maand September bij de jaarlijkse prijsuitdelingen door de studenten opgevoerd werden. De namen der Paters, die in de jaren 1649-1656 doceerden, zijn in het resolutieboek van het klooster opgetekend. Zo was in 1649 Basilius van de Wijngaerde prefect van het college, Christianus van der Plancken regent en leraar der rhetorica, Augustinus van Daele subregent en leraar der poësis, Guilielmus de Ceuster leraar der syntaxis, Antonius Daye der grammatica, Arnoldus Delien der groot figuur en Damasus Liebaert der klein figuur ³⁰⁾. De leraars werden bij het begin van het nieuwe schooljaar op de feestdag van Sint Remigius (1 October) door de provinciaal of door de prior van het klooster aangesteld. De provinciaal of de provinciale visitatoren

²⁸⁾ Archief PP. Augustijnen Gent: *Liber resolutionum conventus Lovaniensis Ordinis FF. Eremitarum S. Augustini*, t. II (1664-1796), blz. 67: « ... neutiquam sit consultum, ut magistri aliarum classium è suis ad altiores ascendant, propter obloquia plurimorum in Civitate parentum, qui (sicut P. Praefectus se audisse testatur et alii asserunt) tam frequentem magistrorum mutationem graviter arguunt suosque ideo filios abstrahunt ». Brief van 7 Jan. 1685.

²⁹⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. 69: « 1689, die 14 Martii, post longam consultationem praecedenti et praesenti anno habitam de utraque figura sub uno praeceptore jungenda ob paucitatem juvenum et egestatem temporum tandem (postquam illud ipsum jam pridem in novo Saecularium Collegio cum de consensu Facultatis Artium esset factum) etiam à nobis de consensu nuperi Definitorii et mandato Eximii P. M. Provincialis executioni datum est ».

³⁰⁾ *Liber resolutionum*, t. I (1631-1662), blz. 139. Zie ook blz. 149, 163, 175, 186, 200 en 205.

wezen de leraars in de visitaties van het klooster op hun plicht, om niet alleen de onderwijzers van hun studenten te zijn, maar ook hun opvoeders, die de jongens godsdienstzin, vroomheid en goede manieren moesten leren ³¹⁾).

In het college werd steeds een volledige cursus der humaniora gegeven vanaf de rudimenta tot en met de dialectica met Latijn en Grieks als voornaamste vakken ³²⁾. Het onderricht in het Latijn was het hoofddoel van de school. Hiervoor gebruikte men in het college van Leuven, zoals in de andere Augustijnencolleges, steeds de vijf delen van de *Grammatica Latina* (Rudimenta, Etymologia, Syntaxis, Prosodia en Supplementa) van de bekende Nederlandse humanist Simon Verepaeus, en in de laagste klassen bovendien zijn *Progymnasmata* ³³⁾. De *Rhetorica* van Cornelius Valerius volgens de bewerking van P. Nicasius Baxius, diende in de rhetorica als klasboek ³⁴⁾. P. Nicasius Baxius schreef een groot aantal schoolboeken, welke in de Augustijnencolleges een ruime verspreiding

³¹⁾ Archief PP. Augustijnen Gent: *Liber Capitulorum et visitationum...*, t. I (1589-1647), blz. 118: « Scholarum magistros hortamur, ut suos discipulos ad pietatem excitent » (visitatie van 6 Juni 1614); blz. 135: « Monetur Pater Praefectus cum suis magistris ut omnes suos discipulos non solum in bonis litteris, sed etiam in omni pietate et modestia instruant, e quibus honestiores et modestiores mittantur ut sacris inserviant » (visitatie van 23 Juli 1621); blz. 140: « Ven. Patri Praefecto stricte iniungitur, ut singularem curam scholarum suarum habeat, tam lectores quam eorum discipulos in officio contineat; Domini Scholastici civitatis demerendi rationem prudenter ineat, concordata inter illum universitatemque et nos facta inviolabiliter observet, tam illum quam Praesidem Collegii Trilingui et alios quosque primarios viros ad comoedias et actiones publicas invitare non omittat, regulasque scholarum ad viridem observantiam adducat » (visitatie van 13 Oct. 1622); blz. 171: « Magistri scholarum maxime advigilent quatenus pietatem et morum honestatem bonis litteris adiungant, et ita discipulos suos instituant ut in ecclesia in servitio altaris, et omnibus aliis locis advertatur, nihil deesse, quod a religiosis viris in juventute informanda possit desiderari » (visitatie van 24 Mei 1627).

³²⁾ G. H. VERBIST, *op. cit.*, blz. 727, schrijft onjuist: « mais ce collège (college der Augustijnen) n'eut jamais un cours complet ». Vgl. E. REUSENS, *Documents*, t. V, blz. 2.

³³⁾ Zie over Simon Verepaeus: Dr. M. A. NAUWELAERTS, *Bijdrage tot de bibliographie van Simon Verepaeus*, in *De Gulden Passer*, XXV, 1947, blz. 52-90.

³⁴⁾ *Rhetorica Cornelii Valerii Ultrajectini, versibus & exemplis aucta per P. F. Nicasium Baxium Augustinianum*. Antverpiae, Hieronymus Verdussen, 1614. Herdrukken: Gandae, J. Dooms, 1632; Antverpiae, Verdussen, 1658, 1699, 1717, 1726; Insulis, vidua Livini Danel, 1733, 1741; Bruxellis, Ph. J. Lemmens, 1754.

vonden. Zijn *Amplificandi formulae oratoriae et figurae aliquot rhetoricae*, een bloemlezing uit Cicero, werd tot in het begin der XIX^e eeuw te Antwerpen herdrukt, meestal samen met de door hem herziene *Elegantiae centum et undesexaginta regulae* van Joannes Buchlerus ³⁵⁾. Ook zijn handboek voor de phraseologie, samengesteld in dictionnairevorm uit Aldus Manutius en andere schrijvers, werd talrijke malen herdrukt ³⁶⁾. Voor het onderwijs in het Grieks gebruikte men te Leuven en elders de *Institutiones in linguam graecam*, de bekende spraakkunst van de Diestenaar Nicolaus Clenardus ³⁷⁾. Voor het godsdienstondericht werd in alle klassen de catechismus van de H. Petrus Canisius gebruikt. Voor het onderwijs in de dialectica diende het handboek van de Gentse Augustijn P. Michael Paludanus ³⁸⁾. Het studieprogram was in alle Augustijnencolleges uniform. Een commissie duidde regelmatig de auteurs aan, die in de colleges moesten uitgelegd worden. Hiervoor werden in 1634 twee oud-prefecten van het Leuvens college benoemd, nl. de oud-provinciaal P. Cornelius Curtius en de prior van Antwerpen P. Joannes Augustinus Bacherius ³⁹⁾. In 1641 kregen P. Joannes Mantelius, de geschiedschrijver van het graafschap Loon, en de toneelschrijver P. Michaël Hoyerus, prefect te Antwerpen, dezelfde opdracht ⁴⁰⁾. Volgens een auteurslijst van 1643-1645 stonden, naast

³⁵⁾ *Amplificandi formulae oratoriae et figurae aliquot rhetoricae, ex M. T. Cicerone concinatae opera P. F. Nicasii Baxii Augustiniani*. Antverpiae, Hieronymus Verdussen, 1614; Antverpiae, Henricus Aertssens, 1640; Antverpiae, Arnoldus a Brakel, 1653; Antverpiae, Verdussen, 1666, 1685, 1750, 1759; Antverpiae, Franciscus van Gaesbeeck, z. j.; Antverpiae, J. N. Vinck et Filius, 1816. Hetzelfde werk onder de titel *Medulla eloquentiae*. Coloniae, Kalcovius, 1661; Kilionii, Joach. Reumannus, 1685.

³⁶⁾ *Thesaurus elegantiarum seu Latinae phrases ex Aldu Manutio aliisque optimis phrasiologis electae. Cum indicibus Latino synonymo, Gallico et Teutonico*. Antverpiae, Verdussen, 1614, 1617, 1628, 1634, 1642, enz.

³⁷⁾ F. NÈVE, *Biographie nationale*, t. IV, Bruxelles, 1873, col. 163-172; H. DE VOCHT e. a., *Nicolaus Clenardus*, Antwerpen, 1942. Zie ook: *Nicolai Clenardi Institutionum linguae graecae liber primus. Faciliiori methodo digestae sunt annotationes... opera P. F. Nicasii Baxii Augustiniani... pro schola Syntaxeos*. Antverpiae, H. Verdussen, 1642.

³⁸⁾ *Dialectica Isagoge sive instructio continens summatim Logices capita. In gratiam tironum ad Philosophiam aspirantium conscripta a F. Michael Paludano Gandavensi Ord. Erem. S. Augustini... In usum studiosae juventutis Augustiniana*. Antverpiae, Verdussen, 1621, 1628, 1636, 1663.

³⁹⁾ *Liber Capitulum...*, t. I, blz. 227.

⁴⁰⁾ *Liber Capitulum...*, t. I, blz. 280.

de gewone handboeken, op het program de klassieke werken van Cicero, Vergilius, Ovidius, Florus, Curtius, Seneca, Horatius, Caesar, Cato en Terentius. Verder de *Dysticha* van Michaël Verini, de *Colloquia* van Antonius Sylvius, het *Libellus de civilitate morum puerillium* van Desiderius Erasmus, alsook de Griekse schrijvers Homeros, Theognis, Isokrates en de Griekse tekst van *De orando Deum* van Chrysostomus, de Griekse Evangelieën op de Zondagen van het jaar, en de *Catechismus graecus* ⁴¹⁾. Uit dit program blijkt wel, dat in deze nabloei-tijd van het humanisme de traditie van de oude Latijnse scholen werd voortgezet.

De meeste schoolboeken van de Augustijnencolleges werden te Antwerpen bij de Verdussen's gedrukt. De klasboeken van het college te Leuven werden vanaf de stichting bezorgd door de Leuvense drukker Gerardus Rivius, vader van de bekende Augustijn P. Joannes Rivius en van de Norbertijn van Tongerlo P. Joseph Rivius, auteurs van meerdere interessante werken ⁴²⁾. Na de dood van Gerardus Rivius in 1634 kreeg de Leuvense drukker en boekhandelaar Petrus Pangartius het privilege van de levering der schoolboeken ⁴³⁾.

Aan het college der Augustijnen te Leuven, evenals aan de meeste andere Augustijnencolleges, was ook een internaat of con-

⁴¹⁾ Univ. Bibl. Gent, n^o G 15228¹³: *Cursus triennalis auctorum exponendorum apud PP. Augustinianos. Handschrift*, 1 blad in-folio. Publicatie van dit waardevol document voor de kennis van het Augustijns onderwijs volgt in een der volgende nummers van dit tijdschrift.

⁴²⁾ H. VAN DER LINDEN, in *Biographie nationale*, t. XIX, 1907, col. 383-386. Op het titelblad van een exemplaar van het werk van J. RIVIVS, *Vitae Divi Aurelii Augustini... libri quatuor* (Antwerpen, Hier. Verdussen, 1646), bewaard in de bibl. van het Ruusbroec-Genootschap te Antwerpen, staat geschreven: *Ex dono fratris sui Joannis Rivii, utitur Joseph. Rivius Past. in Druenen 1648*. P. Joannes Rivius is ook de auteur van het *Diarium obsidionis Lovaniensis, ab exercitu Gallico et Batavico, auspiciis Frederici Henrici Principis Auriaci...*, Lovanii, apud Petrum Pangartium & Erycium Rivium, anno 1635.

⁴³⁾ *Liber resolutionum*, t. I, blz. 33: «Eodem anno (1634) 10 April. mortuo Gerardo Rivio, parente meo, qui commissionem habebat iam inde ab initio Collegij nostri litterarij faciendi provisionem librorum auctorumque qui in eo exponuntur et praeleguntur, eosque vendendi; rogati sunt Patres utrum placeret eis eandem commissionem nunc tradere Petro Pangartio commoranti e regione Collegij Leodiensis huius Oppidi et Academiae Bibliopolae et Typographo? Responderunt placet, eique de facto tradiderunt». Getekend door: F. Joannes Rivius Vicarius, F. Ambrosius Bochius, F. Petrus Damasus de Coninck en F. Joannes Terbeke.

vict verbonden voor studenten, die buiten de stad woonden. Te Leuven werd het kostgeld der internen in 1622 vastgesteld op 72 Brabantse guldens. De externen betaalden jaarlijks in vier termijnen vier guldens aan leergeld. Arme studenten kregen gratis onderwijs ⁴⁴⁾.

In November 1622 aanvaardden de Leuvense Augustijnen op verzoek van kanunnik Raphaël Gemma, scholaster van de stad, ook de parochieschool van Sint-Pieter, nadat de Jezuïeten, die geen lager onderwijs gaven, het aanbod van deze school geweigerd hadden. De rector P. Guilielmus Bauters wilde toen wel in samenwerking met de scholaster te Leuven een Jezuïetencollege openen, maar dit plan mislukte volkomen, niet zozeer door de tegenstand der Augustijnen, maar vooral door de weigerende houding van de universiteit en van de faculteit der Artes, waarmede de Jezuïeten vaak overhoop lagen wegens hun herhaalde pogingen om te Leuven vaste voet te krijgen in het universitair onderwijs ⁴⁵⁾. In de school van Sint-Pieter leerden de Augustijnen o. m. de lekebroeder Joannes van Ham, aan de kleine jongens lezen en schrijven tot in het jaar 1631, toen de prior van het klooster deze jongens opnam in de klein figuur van het college. Dit was tegen de overeenkomst op 27 Februari 1612 bij de stichting van het college aangegaan met de scholaster van Sint-Pieters, die het toezicht had over de lagere scholen van de stad. Om de vrede met de scholaster te bewaren en het gesloten akkoord na te komen, besloten de Augustijnen op 8 April 1632 alle jongens, die nog niet voldoende onderricht waren in het lezen en schrijven, uit hun college te verwijderen ⁴⁶⁾. Dit besluit werd ook uitgevoerd, maar toch werd P. Joannes Rivius, vicarius-prior van het klooster, op 16 Maart en 9 April 1633 door Christianus Beuzerus, rector der universiteit, ontboden, omdat de vice-scholaster Martinus Caverenne klachten had ingediend tegen de Augustijnen over de aanvaarding van « abecedarii » in het college

⁴⁴⁾ *Annales*, t. II, blz. 764, 768; *Liber Capitulorum*, t. I, blz. 142.

⁴⁵⁾ *Annales*, t. II, blz. 751-752. In een brief van 25 Oct. 1622 schreef Jacobus Jansonius, deken van Sint-Pieter te Leuven, aan de provinciaal Georgius Maigretius: « ... se ob rationes, quarum virtute Societas Jesu Lovanii repulsa est et exclusa a professione Philosophiae, et illa autoritate professionis Theologicae, quam praetendebat, iudicare eandem a professione literarum, quam nunc praetendit, arcendam esse » (*Annales*, t. II, blz. 752). Vgl. A. PONCELET, *Histoire de la Compagnie de Jésus dans les anciens Pays-Bas*, t. II, Bruxelles, 1928, blz. 281-282.

⁴⁶⁾ *Liber resolutionum*, t. I, blz. 11.

tot groot nadeel van de lagere scholen in de stad ⁴⁷⁾. De beschuldiging bleek niet gefundeerd, maar de twist duurde voort, want in die tijd hield men van vechten. De prior P. Guilielmus Denijs aanvaardde de kleine jongens volgens een besluit van 19 Augustus 1634 wederom in het college ⁴⁸⁾. Aan de scholaster werd het recht van visitatie in de school ontzegd en toen de prefect P. Basilius de Wijngaerde toch op 12 Augustus 1637 aan de scholaster Van der Hulst toegang had verleend in het college, werd hem dit kwalijk genomen door zijn medebroeders, die in een voor de notaris H. Van de Nouweland verleden akte protesteerden en verklaarden, dat « sij den voors. heere scholaster niet en erkennen voor haer hoofd, dat ten uitersten ende des noot sijnde den eerw. heere Rector Magnus deser Universiteyt volghens d'acte daeraf sijnde in date xxij Febr. 1612 » ⁴⁹⁾. Wegens de voortdurende protesten van de scholaster werd de « classis trivialis » afgeschaft en vanaf 1 Oct. 1649 vervangen door de klein figuur ⁵⁰⁾. In 1673 begon echter de lekebroeder Paulus Steyn opnieuw met het geven van lager onderwijs in het college ⁵¹⁾ en wederom protesteerde de scholaster van Sint-Pieter. Tenslotte sloten de prior P. Joannes Smidts en de prefect P. Joannes de Leenheer op 21 Februari 1676 met de scholaster G. Albarado i Bracamonti een definitieve overeenkomst, waardoor de Augustijnen onder zekere voorwaarden de toelating bekwamen, om in hun college jongens te aanvaarden, die nog moesten onderrecht worden in het lezen en schrijven ⁵¹⁾.

⁴⁷⁾ *Ibid.*, blz. 21-22.

⁴⁸⁾ *Ibid.*, blz. 36.

⁴⁹⁾ *Ibid.*, blz. 72-73.

⁵⁰⁾ *Ibid.*, blz. 140: « Eodem anno (1649) ad 1^{am} Oct. reerecta hic rursum est classis minoris figurae, eo quod iussu et molestiis D. Scholastici coacti fuerimus extinguere classem trivialem linguae vernaculae eique primus magister directus est P. Damasus Libaert ».

⁵¹⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. 42-43: « ... Ego do licentiam qualitate Scholastici, tamquam superior principalis et superintendens omnium Scholarum, PP. Augustinianis docendi legere et scribere juventutem, tamen ea conditione, ut articulos infra scriptos observabunt et adimplebunt.

In primis docebunt pauperes gratis.

Secundo non allicient directe vel indirecte juventutem.

Tertio obligabuntur admittere visitationes dicti Scholastici in praefata schola, uti de praxi in aliis scholis toties quoties ipsi placuerit.

Quarto semel in anno, videlicet in festo S. Gregorii, comparebit praedictus Ludimagister cum suis in Ecclesia capitulari S. Petri Lovanii sub sacro in honorem

Onder de prefecten en professoren van het college waren talrijke goede latinisten, die talrijke werken hebben nagelaten, o. m. P. Cornelius Curtius, prefect in 1614-1616, een zeer vruchtbaar schrijver ⁵²⁾, P. Melchior Daelhemius uit Hasselt, prefect in 1617-1623, dichter en toneelschrijver ⁵³⁾, P. Basilius de Wijngaerde, een bekwame dichter, die het college van 1623 tot 1653 met enige onderbrekingen bestuurd ⁵⁴⁾, zijn opvolger P. Henricus Canisius (1653-1661), die de mariale studentensodaliteit tot bloei bracht en grote sommen uitgaf voor de verbetering van het college o. m. voor de bouw van een nieuw theater ⁵⁵⁾, P. Albertus le Roy uit Antwerpen, professor der rhetorica en prefect in 1661-1664, bekend om zijn commentaar op de *Sermones familiares* van zijn stadgenoot Petrus Scholirius ⁵⁶⁾, tenslotte de prefecten P. Joannes de Leenheer (1675-1676) en Martinus de Busschere (1679-1680), auteurs van dichtwerken ⁵⁷⁾. Onder de professoren verdienen een bijzondere vermelding P. Joannes Augustinus de Backer, aan wie Erycius Puteanus in 1631 een leerstoel aanbood in het college Busleiden en wiens *Flavissae poeticae* herhaalde malen uitgegeven werd ⁵⁸⁾. P. Theodorus

istius Sancti celebrando usque ad finem, et ibit cum suis ad offertorium, uti huc usque practicatum fuit, alias poena in ordinatione statuta inter Dominos de Magistratu et praefatum Scholasticum facta, subitura.

Quinto in recognitionem dabunt D. Scholastico pro visitationibus, et in recognitionem in festo S. Gregorii sex florenos, ac docebunt juventutem, non solummodo legere et scribere, sed pietatem et reverentiam, concordiam et misericordiam, et omnia quae nostra S. Mater Ecclesia mandat. Anno 1676, die 21 Febr. ».

⁵²⁾ A. VANDER MEERSCH, in *Biographie nationale*, t. IV, 1872, col. 908-910.

⁵³⁾ J. TONISSEN, *ibid.*, col. 632.

⁵⁴⁾ J. WILS, *Obituaire*, blz. 359. Een posthuum werkje verscheen in 1674 bij gelegenheid van het derde eeuwfeest van het H. Sacrament van Mirakel: *Historia et Miracula ejusdem Miraculosae Hostiae versibus posthumis exornata a R. P. Basilio de Wyngaerde Lovaniensis Ordinis Erem. S. P. Augustini, poeta celeberrimo, & per annos 30 Gymnasii praefecto vigilantissimo*, gebonden bij: *Historia et Miracula Hostiae anno M.CCC.LXXIV. Middelburgi in Zelandia in carnem conversae, inde Coloniam et Lovanium translatae apud P.P. Augustinianos honorificentissimè asservatae et modo in tri-saeculari Jubilaeo solemnè totius S. P. Q. L. applausu exaltatae*. Lovanii, typis Adriani de Witte, sub signo Pavonis, M.DC.LXXIV. In-12°, (8)-18-32 blz.

⁵⁵⁾ *Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek*, Leiden, t. V, 1921, blz. 90; *Annales*, t. II, blz. 771-774.

⁵⁶⁾ *Petri Scholirii equitis et senatoris Antverpiensis sermonum familiarium libri III...*, Hermopoli, typis Basilicis, anno 1683. In-4°.

⁵⁷⁾ J. F. OSSINGER, *Bibliotheca Augustiniana*, Ingolstadii, 1768, blz. 508 en 170.

⁵⁸⁾ *Flavissae poeticae sive electorum poeticorum thesaurus sacro-profanus notis*

Wallaeus, bekend redenaar, professor der rhetorica, die meerdere werken uitgaf o. a. *Orationes de quatuor Novissimis* (Leuven, 1631), waarin men ook Latijnse opdrachtsgedichten vindt van zijn studenten in de rhetorica Joannes de Greve uit Leuven, Aegidius Honius, Gerardus ab Herdegom uit Mechelen, Gaspar Begenier uit Leuven, Adrianus Lochtman uit Leuven en Laurentius Cloet uit Leuven⁵⁹), tenslotte P. Emmanuel Rodriguez, auteur van de tragedie *Rodericus fatalis*, opgedragen aan de abt van Vlierbeek Petrus Scribsius, en van andere toneelwerken⁶⁰). Onder de oudstudenten verdienen vermelding Joannes Macquaert, die in 1669 primus der universiteit werd, en Christianus van Langendonck, professor van het college Busleiden.

Op initiatief van de provinciaal P. Christianus Lupus begon men in 1680 met de bouw van een nieuw college op een plein achter de kloosterkerk in de Vaartstraat. Hiervan werd op 3 April 1680 door M. La Moillerie namens de magistraat van de stad de eerste steen gelegd⁶¹). P. Christianus Lupus, professor aan de Alma

& observationibus amoenis publico studiorum bono illustratus. Opera F. I. A. B. Augustiniani. Antverpiae, Henricus Aertssens, 1635. Herdrukken: Antverpiae, H. Aertssens, 1643, 1649, 1657; Amstelodami, Henricus Boom, 1663; Antverpiae, Renerus Slegheers, 1669.

Zie over deze auteur: J. WILS, *Obituaire*, blz. 420; *Biographie nationale*, t. IV, col. 740-741.

⁵⁹) *Orationes de quatuor Novissimis... a R. P. F. Theodoro Wallaeo, Insulensi, Augustiniano, & Eloquentiae Professore in Collegio S. Augustini... In gratiam studiosae Juventutis*. Lovanii, typis Phil. Dormalii, 1631. In-8°, (16)-144-(16) blz.

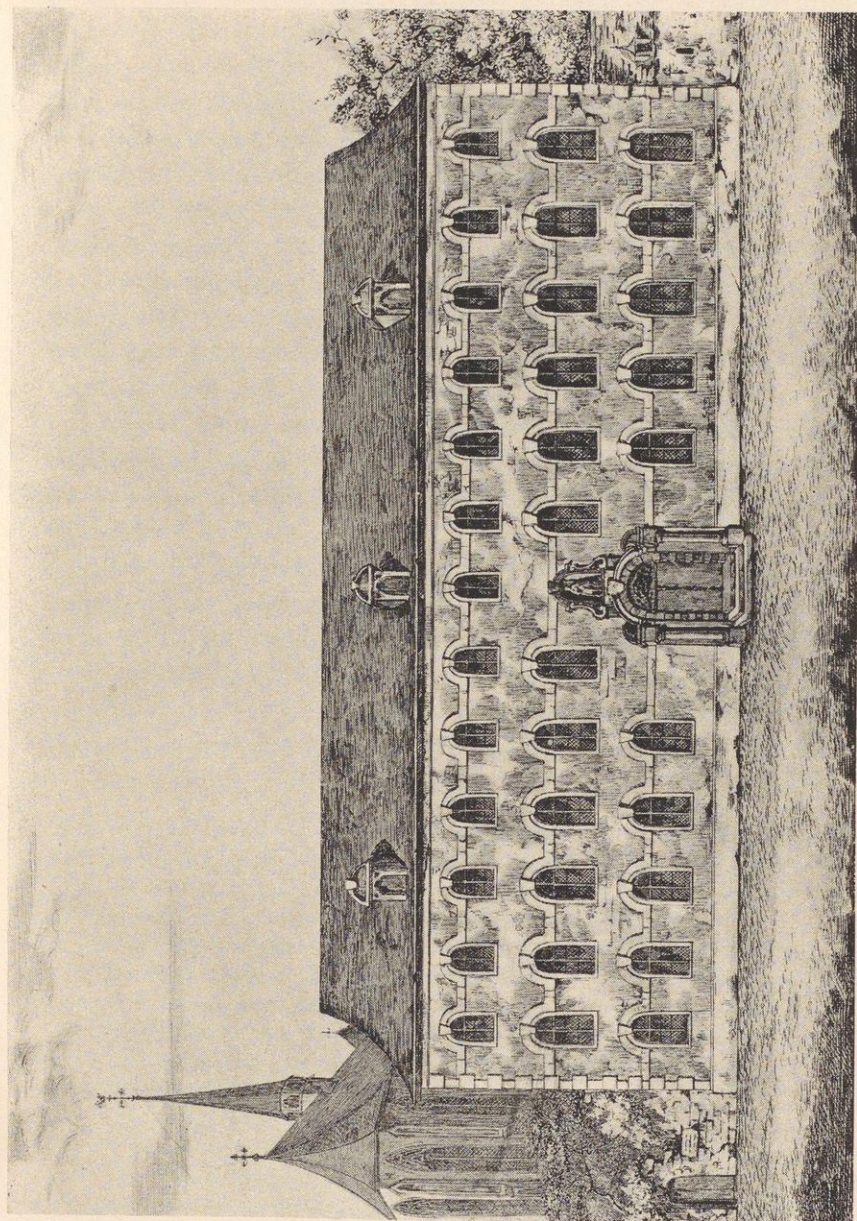
Divinum Iustitiae theatrum sive Maria Othonis III. Imp. uxor. Tragoedia. Authore R. P. Theodoro Wallaeo Augustiniano, Insulensi, Eloquentiae Prof. Lovanii. Lovanii, typis Phil. Dormalii, 1631. In-8°, (18)-59-(5) blz. Opgedragen aan Franciscus de Robles, kanselier der Alma Mater.

Oratio de Divo Thoma Aquinate Doctore Angelico... et Oratio de frequenti memoria passionis Christi... Lovanii, Ph. Dormalius, 1631. In-8°, (16)-109-(3) blz.

Orator Marianus R. P. F. Theodori Wallaei, Insulensis Augustiniani, et Eloquentiae Prof. in Collegio S. P. Augustini. Cum Panegyrico in laudem Ordinis Teutonici de triumphis Marianis per Equites Teutonicos Mariae militis dictos reportatis. Lovanii, apud viduam Philippi Dormali, 1636. In-8°, (6)-351-(1) blz. Dit boekje, uitgegeven door P. Matthaeus Wallaeus, broer van de auteur, is opgedragen aan ridder Wernerus Spies de Bullesheim, commendator van Pitzenburg te Mechelen.

⁶⁰) *Rodericus fatalis tragoedia. Auctore P. R. Emmanuele Rodriguez Ordinis Erem. S. Augustini*. Lovanii, typis Cornelii Coenestenii, 1631. In-8°, 48 blz.

⁶¹) Volgens E. VAN EVEN, *Louvain dans le passé et le présent*, Louvain,



Sint-Augustinuscollege der Augustijnen in de Vaartstraat te Leuven (1680).

Mater en promotor van de nieuwe bouw, die zelf een groot deel van de onkosten betaalde, overleed 10 Juli 1681, voordat het begonnen werk voltooid was. Hierdoor geraakte het klooster in moeilijkheden, om de nieuwe bouw verder te financieren, en kon het college pas in 1688 in gebruik genomen worden. De onkosten kwamen op 20.725 Brabantse guldens zonder de bomen, welke in de kloosterbossen van Bertem en Winksele gekapt werden, en het werk van de lekebroeders ⁶²⁾. Onder hen waren bekwame vaklieden, o. m. Henricus Verwillige, die de overhellende kerktoeren van de Norbertijnenabdij van Grimbergen rechtzette ⁶³⁾ en Joannes Vrijeels uit Dendermonde, de architect van het stadhuis van Oostende en van de kerk van Zele, die in 1683 uit Brussel naar Leuven geroepen werd voor de bouw van een kelder onder de kloosterrefter en vermoedelijk ook aan de bouw van het college werkte ⁶⁴⁾.

Bij de eerste steenlegging van het nieuwe college op 3 April 1680 voerden de studenten voor de magistraat en de inwoners van de stad een toneelstuk op, waarvan het gedrukt program bewaard is. De titel luidt :

Senatui/Populoque Lovaniensi/primum/Novi Gymnasii/lapidem /apud Patres Augustinianos/jacenti/drama extemporaneum,/à/literaria juventute/ibidem habitum/die <3> Aprilis Anno 1680./Lovanii,/Typis Martini Hullegaerde, Anno 1680/ ⁶⁵⁾.

Ieder jaar bij gelegenheid van de prijsuitdelingen in de maand September voerden de studenten een toneelstuk op. Van het reper-

1895, blz. 476, werd de eerste steen gelegd door Winandus de Lamargelle, abt van Sint-Gertrudis te Leuven, maar deze was reeds op 1 Juli 1664 overleden (Vgl. op. cit., blz. 412, en P. Chr. LUPUS, *Encomion funere dictum D. Winando de Lamargelle, S. Gertrudis coenobii praelato*, Lovanii, 1665).

N. DE TOMBEUR, *Annales*, t. II, blz. 756 vernoemt M. La Moillerie.

De afbeelding van dit college is ontleend aan E. VAN EVEN, *Louvain monumental*, Louvain, 1880, blz. 251.

⁶²⁾ *Annales*, t. II, blz. 756-757. P. Christianus Lupus bracht de som van 5610 guldens bijeen voor deze bouw, weldoeners gaven 3218 guldens, de rest werd door het klooster bijgelegd.

⁶³⁾ J. WILS, *Obituaire*, blz. 357.

⁶⁴⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. 61: « Anno 1683, 22 Sept. primus lapis est a P. M. Priore in nova cavea positus, ad quam recte ac debite construendam Fr. Joannes Teneramundanus in hac arte peritus est Bruxellis advocatus ». Vgl. J. DE KEYZER, *De Sint-Ludgeruskerk en de kapel van O. L. V. van VII Weeën te Zele*, Antwerpen, 1943, blz. 26-28.

⁶⁵⁾ 150×90 mm., 18 ongen. blz. Ex. Un. Bibl. Gent, n^r BL 1613¹³.

torium is, buiten de titels van enige stukken, weinig bewaard. Het oudste toneelstuk, waarvan wij een gedrukt program vonden, is getiteld :

Guilielmus/eerst hertoghe van/Aquitaniën,/grave van Poictou,/en naermaels Eremijt van/S. Augustijns Orden./Speel-wijs verthoont /door de studenten van/S. Augustijns Collegie binnen Loven./Tot Loven,/By Bernardijn Maes in 't groen Cruys/Anno M.DC.XXXVI./⁶⁶⁾.

Hierin werd het leven van de H. Guilielmus van Aquitanië uitgebeeld in vier « verthoogen », afgewisseld door koorzang. Het stuk is opgedragen aan de mecenas Joannes Sylvius, die de prijzen voor de studenten betaalde ⁶⁷⁾.

In de *Annales* van P. de Tombeur en in de resolutieboeken van het klooster zijn de namen van talrijke mecenasen, die de prijzen schonken, opgetekend, alsook de titels van enige toneelstukken, welke na 1648 opgevoerd werden ⁶⁸⁾. De voornaamste wel-doeners waren de abten van de grote Brabantse abdijen, o. a. van Park, Sint-Gertrudis, Vlierbeek en Villers, de universiteit, de magistraat van Leuven, de faculteit der Artes en edellieden van Leuven en omgeving.

De studenten namen ook deel aan de jaarlijkse processies en de plechtigheden ter ere van het H. Sacrament van Mirakel, dat in de Augustijnenkerk bewaard werd. In 1674 bij gelegenheid van het derde eeuwfeest gaven zij op de Markt van Leuven een ver-toning ⁶⁹⁾ en in 1724 luisterden zij de viering van de 350^e verjaardag op door een schitterende cavalcade ⁷⁰⁾. Latijnse gedichten, gewijd

⁶⁶⁾ In-4^o, 8 ongen. blz. Ex. Stadsbibl. Antwerpen, n^o C 117.994.

⁶⁷⁾ De opdracht luidt: Nobili amplissimoque viro D. Joanni Sylvio I. C. Equiti aurato, urbi Lovaniensi a Consiliis, ordinum Brabantiae delegato ordinario, maece-nati optimum, ondertekend: Devotum Gymnasium S. Augustini Lovanii.

⁶⁸⁾ Zie Bijlage III.

⁶⁹⁾ *Zegenpraël der onwinbare Kercke gegrondest op den onbrekelycken pilaer der diep-verholentheyte van het waerachtigh lichaem, ende het waerachtigh Bloedt van Godtmensch geworden: berustende in schijn van broodt ende wijn. Op de dry-hondert-jarige feeste van het H. Sacrament van Miraecckel bij de Eerw. PP. Augustijnen binnen de stadt Loven.* Loven, Adriaen de Witte, 1674. In-4^o. Vgl. J. WILS, *Le Sacrement de Miracle de Louvain*, Louvain, 1905, blz. 24.

⁷⁰⁾ *Vijftighjaerigen jubile-triomp over de alderheyligste mirakuleuze siene-lijck Vleesch ende Bloedt vergoten Hostie met jubilerende processie aenbewesen door verscheide Cavalcades der studenten van het collegie der Eerw. PP. Augustynen binnen Loven den 27 Augusti 1724.* Loven, G. Stryckwant, 1724. In-4^o. Zie J. WILS, a. w., blz. 25.

aan de negenjarige oorlog en de vrede van Rijswijk, werden door de studenten der poësis en rhetorica in 1698 op de solemniteit van het H. Sacrament van Mirakel voorgedragen ⁷¹⁾. De gedichten zijn ondertekend door de studenten der rhetorica: L. F. Havens uit Leuven, J. G. Sinnich uit Turnhout, Ch. Variot uit Jauche, Thomas Suppli uit Leuven, G. Kints uit Cassilis (Ierland), Fr. Nottingham uit Dublin, Hubertus Beckers uit Diest, Willibr. Claessens uit Herk, J. J. Misson uit Namen, Pierre Du Bois uit Ham-sur-Heure en N. Fr. Van Opphem uit Brussel, en verder door de studenten der poësis: Fr. de Vroey uit Leuven, Engelb. Bernaerdt uit Brussel, Fr. Ant. Usselinckx uit Brussel, Carolus Jos. de Montigny uit Namen, Car. Ign. de Bethune uit Nil-Saint-Martin, G. Fr. Van Kieldonck uit Antwerpen, Jos. Hugo uit Antwerpen, Fr. Lonneux uit Luik en J. B. Smedts uit Leuven. Uit dit lijstje blijkt wel, dat de meeste studenten der hoogste klassen internen waren.

De eerste helft der XVII^e eeuw was de beste tijd voor het college. Het aantal studenten schommelde tussen de 300 en 400. Na 1650 verminderde het aantal van jaar tot jaar, vooral door de oprichting van het nieuwe college der H. Drievuldigheid in 1657, dat de speciale bescherming van de universiteit genoot. In een brief van 21 Mei 1657 aan de provinciaal P. Petrus Damasus de Coninck schreef de rector der universiteit Franciscus van Viane weliswaar, dat hij door de stichting van het nieuwe college geenszins de opheffing van het college der Augustijnen wenste, maar enkel wilde « ut vestrum ad alterius aemulationem vigeat, et florescat, quod non tantum bono Ordinis vestri, quod ei cordi est, sed et proprio, et ipsius Civitatis expedit » ⁷²⁾, toch zou later een schoolstrijd de voornaamste oorzaak worden van de ondergang van het Augustijnencollege in 1743.

In de eerste tientallen jaren, nadat het minerval in beide colleges gelijkgesteld was, ging het goed, tenminste er zijn uit de

⁷¹⁾ *Historia ultimi Belli sive praecipui ejusdem actus, emblematicae repraesentati a Rhetoribus Gymasii Patris Augustini Lovanii. In Solemnitate SS. Sacramenti Miraculosi anno 1698, die 8 Junii. Lovanii, typis Henrici van Overbeke, anno 1698. In-folio, 40 blz.*

Pax Europae inter Christianos Principes anno M.DC.LXXXVII. in Castro Ryswyckano feliciter conclusa, emblematicae exhibita à Poetis Gymnasii Magni Patris Augustini Lovanii. In Solemnitate Sacramenti Miraculosi anno 1698, die 8 Junii. Lovanii, typis Henrici van Overbeke, anno 1698. In-folio, 40 blz. Ex. Kon. Bibl. Brussel.

⁷²⁾ *Annales*, t. II, blz. 755.

archieffbronnen geen moeilijkheden bekend, maar na 1680, toen de Augustijnen in de Vaartstraat hun groot nieuw college gebouwd hadden, begonnen de moeilijkheden. In het college der H. Drievuldigheid werd het onderwijs in de dialectiek niet meer gegeven volgens gedrukte handboeken, maar begon men dictaten te gebruiken. Nu meenden de Augustijnen, die volgens de overeenkomst van 1612 met de rector der universiteit geen dictaten mochten gebruiken, dat zij het voorbeeld van het Drievuldighedscollege mochten navolgen. Dit werd hun door de rector verboden en toen zij bovendien op 31 Juli 1684 in hun college gedrukte theses lieten verdedigen, dreigde de rector met een boete van 200 guldens ⁷³⁾. De Augustijnen wilden voor hun college dezelfde rechten hebben als het college der H. Drievuldigheid had, en trokken zich van de dreigementen niets aan. Het gevolg was, dat de faculteit der Artes alle studiebeurzen uitsluitend voor de studenten van het college der H. Drievuldigheid wilde doen voorbehouden en ook de toekenning van een studiebeurs weigerde aan alle oud-studenten van het college der Augustijnen, die daar de dialectica gevolgd hadden. In 1685 werd P. Guilielmus Wijnants door het klooster afgevaardigd, om in Brussel gelijke rechten voor de toewijzing der studiebeurzen te bekomen ⁷⁴⁾. Het resultaat is ons niet bekend, maar deze moeilijkheden deden het aantal studenten fel dalen. In 1658 telde het college 261 studenten, in 1667 nog 218, maar nadien werd het getal 200 niet meer bereikt, behalve in het jaar 1674, toen het aantal van 171 steeg tot 206 wegens de heropricting van de « classis trivialis » voor de « abecedarii ». Toch daalde nadien wederom het aantal studenten en bleef tot 1700 tussen de 100 en 200 schommelen, maar na 1700 werd het getal 100 niet meer bereikt en daalde in het begin van die eeuw tot enige tientallen jongens.

In 1700 veroorzaakte de immatriculatie der studenten een nieuwe moeilijkheid. Volgens de overeenkomst van 1612 was die verplichtend, maar werd reeds lang verwaarloosd, zodat de Augustijnen meenden hiervan ontslagen te zijn door verworven recht. Toen Petrus Nelis, rector der universiteit, in 1700 onverwachts de imma-

⁷³⁾ *Annales*, t. II, blz. 757-758.

⁷⁴⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. ...: « Anno 1685, die 6. Januarii P. Magister et reliqui Patres Deputati commiserunt R. P. Guilielmo Wijnants plenam potestatem agendi Bruxellis cum DD. Consiliariis aliisque Patronis, ad procurandum aliquod decretum, quo constaret, quod studiosi humanistae studentes ac gaudentes bursis, possent eis frui aequae in Collegio nostro quam in Novo ».

triculatie der studenten van de drie hoogste klassen eiste onder straf van 20 guldens boete voor elke niet ingeschreven student, weigerde de prior P. Antonius de Fraye. De twist verwekte opschudding onder de studenten en zelfs in de stad, totdat eindelijk de zaak werd bijgelegd, toen de Augustijnen door bemiddeling van hun medebroeder P. Bernardus Desirant, professor aan het college Busleiden, van de koning een gunstig rescript bekomen hadden ⁷⁵⁾.

P. Franciscus Clou, prefect in 1712-1733, die met het klooster een nieuwe regeling trof betreffende het financieel beheer van het college, dat hij volledig op zich nam, wist wat nieuw leven in de vervallen school te brengen, vooral in de hoogste klassen ⁷⁶⁾. Hierdoor steeg het aantal studenten in 1720 tot tegen de 100 en moest men voor de talrijke internen 23 nieuwe kamers maken ⁷⁷⁾. Dit herstel was van korte duur. In 1741 werden de schoolgebouwen opgeëist voor de inkwartiering van soldaten, en na de vrijgeving in 1743 besloten de Augustijnen het college niet meer te openen, om verder de vrede te bewaren met de universiteit en met het college der H. Drievuldigheid, dat verder alleen het humaniora-onderwijs te Leuven bleef voortzetten tot aan de Franse Revolutie, toen ook dit college werd opgeheven, totdat de Paters Jozefieten het in 1843 herstelden en het thans nog besturen. De gebouwen van het Augustijnencollege in de Vaartstraat dienden na de sluiting van de school als magazijn en graanzolder van het klooster en werden na de Franse Revolutie, toen alle andere gebouwen van het opgeheven Leuvense Augustijnenklooster met de oude kerk werden afgebroken, veranderd in woonhuizen ⁷⁸⁾.

⁷⁵⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. 117-118. Uitvoerig verslag over deze twist, geschreven door de prior Antonius de Fraye.

⁷⁶⁾ *Liber resolutionum*, t. II, blz. 139.

⁷⁷⁾ *Ibid.*, blz. 153: « 1721. Ob frequentiam studiosorum maxime Dialecticorum, quorum anno praecedente 1720 numerus facile nonagenarius fuit, consenserunt Patres (habito prius architecti vulgo ingenieur judicio) ut extruerentur nova cubicula divisio dormitoriis 1^o et 2^o collegii, sicque facile lucrati sumus 23 cubicula... ».

⁷⁸⁾ Thans nummers 31-37 van de Vaartstraat, bewoond door Z. E. H. Deken van Leuven, Boon-Hecking e. a.

BIJLAGE I

Conditiones quibus Rector et Universitas Studii generalis Oppidi Lovaniensis consentit in erectionem Scholarum litterariorum in Oppido Lovaniensi per Fratres Augustinianos faciendam ⁷⁹⁾).

« Imprimis ut regentes, praeceptores et discipuli intitulentur seu in matriculam Universitatis inscribantur solita iuramenta praestando, subjicianturque Magnifico Rectori et Universitati, uti cetera Universitatis supposita, nec non Facultati Artium quoad studia eius Facultatis.

Secundo ut promittant dicti Fratres Augustiniani se continere intra professiones literarias, neque aspirare unquam ad docendam Philosophiam, deque eo dent actam superiorum suorum autoritate munitam. Licebit tamen eis à festo Paschae usque ad Bavonis sine dictatis Dialecticam explicare.

Tertio ut quoad didactra recipienda vel non, eorumque quantitatem conforment se Collegio de Vault, aliisque scholis literariis Paedagogiorum.

Quarto quod quicumque tempore inchoandarum per Augustinenses lectionum erunt inscripti Collegio de Vault non poterunt transire ad dictas scholas Augustinensium aut ab iisdem recipi, nisi de consensu Regentis dicti Collegii de Vault ne forte propter novitatem dictum Collegium destitui.

Quinto quod Fratres Augustinenses eorumque professores aut studiorum Regentes numquam alicui studioso unum Paedagogium prae caeteris per se vel per alios commendabunt directe aut indirecte, sed omnimodam libertatem eis eorumque parentibus relinquent eligendi Paedagogium quod eis visum fuerit deque eo in sua intitutione specialem promissionem facient, monebitque Dominus Prior alios Fratres non professores aut studiorum Regentes ut istud etiam observent ».

Paulo inferius erat scriptum quod sequitur :

« Praescriptae conditiones fuerunt et sunt tam per Magnificum Dominum Rectorem ⁸⁰⁾ et Universitatem, quam etiam per Reveren-

⁷⁹⁾ *Annales*, t. II, blz. 745-750.

⁸⁰⁾ Joannes Peelmans, praeses van het college de Winckele, was op 23 Febr. 1612, datum van deze overeenkomst, rector der universiteit. Vgl. E. REUSENS, *Documents*, t. I, blz. 275.

dum Dominum Provinciale Augustinensium ⁸¹⁾ acceptatae et observari promissae hac 23 mensis Februarii 1612.

In quorum fidem et testimonium respectiva sigilla sua subimprimi mandaverunt me Conrardo Sylvio dictae Universitatis notario praesente ».

Et erat signatum certo quodam signo manuali, et sigillatum duobus sigillis in cera rubra, sub quorum sigillorum altero erat scriptum : « Fr. Thomas Gratianus humilis prior provincialis ». Et inferius ita erat scriptum :

« Infrascriptus bona fide declaro me nullas querelas aut difficultates circa praemissarum conditionum observationem scire, ideoque omnino mihi presuasum eas recte observari : Actum 16 Septembris 1625 ».

Et erat subsignatum « Guil. ab Angelis pro tempore Rector Universitatis Lovaniensis » et ad latus ibidem stabat : « Idem declaro G. Van de Velde nuper Universitatis Lovaniensis Rector » ⁸²⁾. Et infra : Concordat haec praesens copia cum suo originali, subsignato sigillatoque ut supra, praevia collatione cum eodem habita per me Henricum Leums notarium publicum per Concilium Brabantiae admissum Lovanii residentem hac 16 Septembris 1625. Subsignatum erat : H. Leums notarius.

Extat copia authentica in archivio ⁸³⁾.

Eodem anno (1612) die 27 Februarii Patres nostri declarationem fecerunt à D. Scholastico S. Petri approbatam huius tenoris :

« Quandoquidem certis cum conditionibus à Magnifico Domino Rectore ac Universitate studii generalis oblatis et à nobis Fratribus Ord. Eremitarum D. Augustini acceptatis, erectionem scholarum literariorum in oppido Lovaniensi iam aggredi moliamur ; ut omnibus ad quos praesens spectat negotium satisfiat, praesentium tenore, tibi Reverendo Domino Raphaeli Gemma Canonico D. Petri, et Scholastico huius oppidi Lovaniensis spondemus nullos nos ad scholas nostras recepturos nisi qui distincte legere et scribere

⁸¹⁾ P. Thomas Gratianus, gekozen in het kapittel van 1610 te Doornik. Zie: N. DE TOMBEUR, *Provincia Belgica*, blz. 251; E. REUSENS, in *Biographie nationale*, t. III, col. 244-246.

⁸²⁾ G. Van de Velde, praeses van het college Sint-Ivo, en Guilielmus ab Angelis of Van Engelen, praeses van het college Viglius, waren in 1625 rectoren der Alma Mater. Zie: E. REUSENS, *Documents*, t. I, blz. 277.

⁸³⁾ Deze authentieke kopie, evenals het originele dokument, is bij ons weten niet meer behouden.

noverint ; quod si parentum honorabilium importunitas ad id nos urgeat, id tamen non facturos absque expressa vestra licentia, et in recognitionem annue quoad vixeris tibi daturus tres florenos brabantinos. In quorum fidem haec sigillo nostro subsignavimus. Datum Lovanii in Conventu D. Augustini hac 27^a Februarii A^o 1612 ». Et infra erat scriptum : « Placet mihi infrascripto uti Scholastico Divi Petri Lovanii ut Patres Eremitarum Sancti Augustini in Lovanio praescriptis conditionibus aperiant scholam suam jam conceptam. Ita testor Raphael Gemma Canonicus, et Scholasticus Divi Petri Lovanii ».

BIJLAGE II. — PREFECTEN VAN HET COLLEGE ⁸⁴).

Matthias Pauli, 1612.
 Nicolaus Balenus, 1612-1614.
 Cornelius Curtius, 1614-1616.
 Thomas van der Gucht, 1616-1617.
 Hieronymus Pauli, 1617.
 Melchior Daelhemius, 1617-1623.
 Basilius van de Wijngaerde, 1629-1631.
 Joannes Augustinus Bacherius, 1631.
 Theodorus Wallaeus, 1631-1632.
 Joannes de Vorster, 1632-1634.
 Basilius van de Wijngaerde, 1634-1644.
 Franciscus Valck, 1644-1646.
 Basilius van de Wijngaerde, 1646-1653.
 Henricus Canisius, 1653-1661.
 Joannes Baptista Paludanus, 1661.
 Albertus le Roy, 1661-1664.
 Augustinus van Daele, 1664-1667.
 Joannes Huyssens, 1667-1669.
 Augustinus van Daele, 1669-1670.
 Jacobus Hugo, 1670-1671.
 Guilielmus Wijnants, 1671-1675.
 Joannes de Leenheer, 1675-1676.

⁸⁴) *Annales*, t. II, blz. 764 vlg. Biographische bijzonderheden over meerdere prefecten vindt men in het obituarium van het klooster, samengesteld door P. Nicolaus de Tombeur, en uitgegeven door J. WILS, *op. cit.*, naar het handschrift, dat nu berust in het stadsarchief van Leuven.

Joannes de Cuupere, 1676-1677.
Augustinus Beghin, 1677-1678.
Carolus van de Velde, 1678-1679.
Martinus de Busschere, 1679-1680.
Guilielmus Wijnants, 1680-1681.
Jacobus van Dongheberghe, 1681-1694.
Emmanuel Ballexo, 1694-1695.
Antonius de Fraeye, 1695.
Hieronymus Verdurmen, 1695-1697.
Franciscus Goethals, 1697-1699.
Carolus Barcelo, 1699-1700.
Joseph van Beveren, 1700-1702.
Nicolaus van den Rheydt, 1702-1703.
Nicolaus van de Poele, 1703-1705.
Donatus Ackerboom, 1705-1706.
Aurelius Piette, 1706-1707.
Andreas van der Veken, 1707-1709.
Balduinus de Housta, 1709.
Hieronymus Libens, 1709-1712.
Franciscus Clou, 1712-1733.
Joannes Gudens, 1733-1734.
Georgius Cartenstad, 1734-?
Joseph van der Veken, laatste prefect.

BIJLAGE III. — TONEELSTUKKEN EN MECENASSEN (1649-1718) ⁸⁵⁾.

1649. 7^a Sept. eiusdem anni exhibita est hic solemnitas actio de Caracalla et Geta per R. P. Basilium Wijngaert Collegii Praefectum, assumpto in maecenatem ampl. D. de Paepe Abbate Parcensi, qui et praemia tunc munifice dedit.

1650. 7^a Sept. eiusdem anni exhibita est in Collegio nostro a R. P. Basilio Wijngaert tragoedia de Arnolfo Egmondano comite Geldriae, post quam praemia iuventuti distributa sunt liberalitate Domini Joannis a Wissenkercke urbis huius praetoris.

1651. 5^a Sept. exhibita est in Collegio nostro a P. Basilio Wijngaert actio de origine Dedicationis Lovaniensis, maecenate illustr. D. Henrico Aertlieb barone Germano.

⁸⁵⁾ *Annales*, t. II, blz. 775 vlg.; *Liber resolutionum*, t. I en t. II, passim.

1652. 3^a Sept. exhibita est publica comoedia de S. Gallicano per P. Praefectum, post quam praemia distributa sunt iuventuti liberalitate Domini Van Eyck receptoris regii.

1653. 9^a Sept. exhibita fuit sollemnis comoedia per P. Praefectum et praemia iuventuti distributa ex liberalitate nobilis ac amplissimi Domini de Buck consulis urbis Lovaniensis.

1654. 9^a Sept. exhibita est tragicomoedia de Herode infelicissimo patre et paricidia trium filiorum suorum Alexandri, Aristobuli et Antipatris, per P. Henricum Canisium Scholarum nostrarum praefectum, insignibus praemiis iuventute animante adm. R. ac ampl. viro Domino Winando Lamargelle, nobilis abbatiae S. Gertrudis Praelato, Statuum Brabantiae deputato ordinario.

1655. 7^a Sept. exhibita fuit actio remigialis per R. P. Henricum Canisium Scholarum nostrarum Praefectum de Ladislao 12. Bohemorum rege, praemia donante ampl. viro D. Francisco de S. Victore, urbis Lovaniensis consule, cui sicut et reliquis spectatoribus eadem actio mire placuit.

1656. Maecenas D. Petrus Ignatius Verreycke baro de Bonlez (240 flor.).

1657. 4^a Sept. exhibita est cum honore comoedia in Collegio de Henrico 7^o Angliae Rege, a R. P. Henrico Canisio, maecenate perill. Domino Petro Philippo de Chatelet Vicecomite de Bavay, cuius liberalitate distributa fuerunt praemia scilicet omnes libri inaurati (240 flor.).

1658. Maecenas D. Carolus de Houyne Praepositus D. Petri (240 flor.).

1659. Maecenas D. Jacobus Van de Ven Toparcha de Bets (240 flor.).

1660. Maecenas D. Joannes a Wissenkerckke Baro de Pellenbergh (240 flor.).

1161. Maecenas D. Ludovicus Carolus de Timpel Comes de Hautrappe (240 flor.).

1662. Maecenas D. Jacobus Rudolphus van Eyck questor regius (300 flor.).

1663. Amplissimus Magistratus Lovaniensis (200 flor.).

1664. Maecenas D. Jacobus de Rijck consul.

1665. Maecenas D. Maximilianus van Leefdael abbas S. Gertrudis.

1666. Maecenas D. Jacobus Hroznata Crils abbas Tongerloanus.

1667. Non est exhibita actio sollemnis ob bellum Gallicum.

1668. Itidem non est exhibita ob grassantem pestem.

1669. Maecenas D. Claudius Franciscus de la Viefville abbas S. Gertrudis.

1670. 12^a Sept. actio remigialis de S. Cruce feliciter exhibita, maecenate illustr. ac R. D. Edmondo Godefrido Barone de Bocholt.

1671. 6^a Sept. actio remigialis exhibita est de S. Eustachio, dicata adm. R. ac Eximio D. Gerardo van Werm S. T. D. et Professore.

1672 6^a Sept. actio remigialis exhibita de Hieremia Propheta et Sedecia Rege Judae, Maecenate R. ac ampliss. D. Liberto de Paepe, Abbate Parcensi. Dedit 63 imperiales.

1673. 6^a Sept. actio remigialis, inscripta Speculum Vanitatis etc., exhibita, sed in fine ob pluviam turbata. Postridie vero ultimus actus ante meridiem exhibitus, praemiaque distributa : dicata erudit. ac consult. D. Nicolao Du Bois, S. T. Professore regio. Dedit imperiales 43 et solvit omnes libros.

1674. 13^a Sept. actio remigialis, ratione dicti Jubilaei (derde eeuwfeest van het H. Sacrament van Mirakel) in foro huius Oppidi est exhibita, dicata D. Francisco Rijssels Decano S. Jacobi, Praesidi Collegii van Dale, Ultra libros dedit 17 $\frac{1}{2}$ imperiales.

1675. 30^a Augusti omissa est solita solemnitas actio remigialis, uti et in Collegio SS. Trinitatis, idque ob iniqua nimium tempora. Est tamen in Schola nostra Theologica declamantiuncula quaedam de Conversione S. Augustini exhibita, ac dein praemia, id est libelli, iuxta cuiusque merita, distributa.

1676. Propter iniqua tempora actio solemnitas exhibita non fuit : tamen ad animandam in studiis iuventutem die 9^a Septembris hora decima antemeridiana in Schola theologica habita fuit declamatio de Julio Cesare et Marco Tullio Cicerone rediivis, deinde distributa fuerunt praemia spectantibus quibusdam amicis conventus et praecipuorum juvenum parentibus.

1679. Maecenates DD. Clarissimi Facultatis Juridicae.

1681. Maecenates DD. Facultatis Artium.

1682. Maecenas Alma Universitas Lovaniensis.

1683. Actio remigialis fuit de S. Sebastiano. Maecenas ampl. D. Philippus van Tuycom abbas Parcensis.

1684. Actio a P. Praefecto propter miseriam temporis est omissa ; neque ulla vel minima (quod debuerat fieri) data sunt praemia.

1685. Maecenas D. Schoonhove (Verhoeve), qui cum ceu mae-

cenae publice honorare nollet, eo volente actio est oblata SS. Sacramento Miraculoso.

1687. Actio exhibita de perfidia Zenonis Imperatoris Constantinopolitani. Maecenas ampliss. D. Placidus Le Fort, abbas Vliet-bacensis.

1689. Actio de Mahometh secundo Turcarum Imperatore. Praemia dedit conventus Lovaniensis.

1690. Actio de triumpho Judith et Leopoldi Caesaris. Praemia dedit conventus Lovaniensis.

1692. Actio de Rhomsinite Rege Aegypti. Praemia dedit conventus Lovaniensis.

1696. Actio de Phenenna. Praemia dedit conventus Lovaniensis.

1699. In scenam datus Tartuffus Siculus humiliatus. Praemia dedit conventus Lovaniensis in imaginibus et aliquot libris.

1700. Exhibitum bivio adolescentiae in Augustino. Praemia dedit conventus Lovaniensis.

1701. Non est exhibita actio.

1702. Actio de perfidia Gothi in Sisiga et Philide sub Justiniano Imperatore. Maecenas D. Philippus Ludovicus baro de Schore.

1704. Actio de exaltatione S. Crucis sub Heraclio. Maecenas ipse P. Praefectus.

1705. Non est exhibita actio. Pro praemiis libri sumptibus partim Conventus, partim Praefectus.

1713. Maecenas ampl. Magistratus Lovaniensis. Dedit flor. 140.

1714. Maecenas perillust. D. Joannes Jacobus Van den Ven Vicecomes Lovaniensis. Praeter schema (45 flor.) dedit flor. 140.

1715. Maecenas ampliss. D. Paulus de Bruyn abbas Parchensis. Dedit florenos 200.

1716. Maecenas ampliss. Magistratus Lovaniensis. Dedit flor. 126.

1717. Maecenas D. Jacobus Haché abbas Villariensis. Praeter libros compactos dedit flor. 140.

1718. Maecenas praenobilis D. Nicolaus ab Eynatte urbis Lovaniensis Pensionarius. Dedit flor. 100.

Norbertus TEEUWEN, O. E. S. A.
